

Prijepolje

IZ KULTURNO ISTORIJSKE BAŠTINE

-Kolovrat (spomenik kulture od velikog značaja)

Antička nekropola

Kolovrat

Antički arheološki nalazi

Od 2. do 4. v.n.e. Kolovrat je bio privredni i upravni centar rimske provincije Dalmacije. U rimsko doba Kolovrat je imao status slobodnog grada pod vrhovnom rimskom vlašću, ali sa svojom samoupravom. Na samom lokalitetu pronađeni su ostaci kamene plastike, nadgrobnji spomenici, arhitektonski elementi, primerci nakita, stakla, keramike, koji govore o životu na ovom prostoru u antičko doba.

Samo antičko naselje nije precizno ubicirano, ali je istraženo preko 200 grobova i otkriven veliki broj nadgrobnih spomenika sa širokim i raznovrsnim sadržajem.

Proučavanja kolovratske nekropole dala su značajne rezultate za proučavanje perioda rimske dominacije u Polimlju.

- Mileševa (spomenik kulture od izuzetnog značaja)

Manastir Mileševa

Manastir Mileševa Konak

Beli anđeo

Sveti Sava

Bogorodica

Mileševu je 1219. godine podigao princ Vladislav, drugi sin kralja Stefana Prvovenčanog i unuk Stefana Nemanje. Crkva je posvećena Vaznesenju Hristovom. Živopisana je u trećoj deceniji XIII veka, pre nego što je kltor stekao kraljevsku krunu (1234). Mileševa je bila drugi po rangu, među svim srpskim manastirima, odmah posle Studenice. U njemu je 1377. godine krunisan za kralja Bosne i Srbije Stefan Tvrtko Kotromanić, dok je 1466. godine Stefan Vukčić Kosača uzeo titulu „hercega Sv. Save“. Veliku popularnost u narodu manastir je stekao 1236. godine, kada je ovamo preneto telo Svetog Save iz Trnova. U XV veku Mileševa je bila sedište dabrobosanskih episkopa. Turci su više puta Mileševu harali i spaljivali, ali se relativno brzo oporavljala zahvaljujući svom ugledu, ali i pomoći naroda, rumunskih, vlaških i moldavskih kneževa, ruskih careva i velikodostojnika. Pored ostalog, u Mileševi je u XVI veku radila štamparija, nabavljena u Veneciji, nepun vek nakon Gutenbergove. U velikom požaru 1782. godine izgorele su manastirske ćelije i sve ikone koje su u manastiru čuvane. Mileševa je imala dve velike obnove: prvu za vreme patrijarha Makarija Sokolovića i drugu 1863. godine, kada je crkva dobila današnji izgled.

Mileševa je mauzolej Svetog Save, galerija srpskog srednjovekovnog slikarstva i kolevka štamparstva. Najveće blago Mileševe predstavljaju delimično očuvane freske, koje se ocenjuju kao vrh vizantijskog slikarstva XIII veka. Artur Evans je u Mančesteru gardijanu od 1. septembra 1883. godine napisao da ništa što je Đoto stvorio ne može se porediti sa lepotom Anđela iz Mileševe, kojim se zapravo Evropa i putem satelita predstavila Americi sredinom XX veka.

Manastir Mileševa nalazi se na 5-om km od magistralnog puta u Prijepolju, do koga možemo doći asfaltnim drumom koji vodi pored reke Mileševke do samog manastira.

-Manastir Davidovica (spomenik kulture od velikog značaja)

Manastir Davidovica

Bokal, majolika

Crkva posvećena Bogojavljenju podignuta 1281. godine. To je zadužbina monaha Davida, Vukanovog sina, a Nemanjinog unuka. O njenoj gradnji svedoči Ugovor koji se čuva u Dubrovačkom arhivu. Graditelj crkve bio je Desin de Risa sa sinom Vlahom. Unutrašnjost crkve bila je oslikana freskama, koje su nastale u devetoj deceniji XIII veka. Po legendi, u Davidovici su sahranjeni Jugovići. Prilikom iskopavanja u crkvi su pronađene tri nadgrobne ploče: prva nad grobom Vratka, druga nad grobom nepoznatog sina velikog župana Vratislava, a na trećoj ploči isklesan je grb Vukanove porodice: prazan štit u medaljonu. Ustanovljeno je takođe, da se ispod crkve nalaze ostaci temelja rimske bazilike iz VI veka, koji se na istočnoj strani i danas jasno raspoznaju. Nakon rušenja manastira u XV veku njegovo propadanje trajalo je vekovima, sve do 1996. godine kada je Muzej u Prijepolju pokrenuo projekat obnove i rekonstrukcije, koji je 1998. godine u celosti završen i manastiru vraćen prvobitni izgled.

Manastir je 2,5km udaljen od magistralnog puta u Brodarevu sa delom makadamskog puta koji je, osim u zimskom periodu, prohodan i vodi do samog manastira.

-Manastir Mili (ruševine manastira) – spomenik kulture

Pominje se prvi put 1413. godine i nije stariji od XV veka. Posvećen je Svetoj Trojici. Podaci govore da je crkva živela od XV veka, da je obnovljena krajem XVI ili početkom XVII veka, o čemu svedoče neznatni ostaci fresaka. Fragmenti kamene plastike u unutrašnjosti hrama potiču iz vremena obnove crkve. Manastir je u XVII veku doživeo velika razaranja i u XVIII potpuno zapusteo. I danas se nalazi u ruševnom stanju, usamljen, bez prilaznog puta i mosta preko reke Lim, koji ga odvaja od magistralnog puta.

Kovingrad (spomenik kulture)

Pronađeni materijal govori da je ovo mesto kontinuirano bilo naseljeno još od neolita. Srednjovekovni grad Kovin je izgrađen na vrhu kamenog uzvišenja, kao masivna četvorougona kula sa ostacima manjih objekata i jedne prostrane cisterne. Pretpostavlja se da je utvrđenje nastalo u XV veku.

Srednjevekovni grad Kovin, nalazi se u selu Džurovu, na oko 8 km od Prijepolja ka Priboju, na levoj obali Lima.

Mileševac (spomenik kulture)

Srednjovekovno utvrđenje Mileševac

U neposrednoj blizini manastira Mileševe, nalaze se ostaci srednjovekovnog grada Mileševca. Izgrađen na početku kanjona Mileševke, na vrhu litice koja je pristupačna samo s južne strane. Ostale tri strane ovog uzvišenja okomito se spuštaju i skoro da su nepristupačne. Grad je nepravilnog oblika, opasan zidovima građenim od kamena i maltera sa četvorougaoim kulama na istaknutim mestima. Sa južne strane grada, nalazi se podgrađe, na kome je danas savremeno seosko naselje Hisardžik. Grad je imao sve elemente utvrđenja sa podgrađem, kulni objekat i nekropolu oko njega, koji su i danas sačuvani. Podignut je najverovatnije u XIV veku i služio kao odbrana manastira Mileševe i karavanskog puta, koji je ispod njega prolazio. Osvajanjem Turaka u XV veku postaje tursko utvrđenje koje oni doziđuju tzv. Turskim kulama, koje se i danas jasno raspoznaju. Lepota arhitekture, u najvećoj meri sačuvani zidovi ove velike utvrde izazivaju uzbuđenje svakog posetioca i divljenje graditeljima, koji su ga na čudesan način saziali.

Do podgrađa ovog srednjovekovnog grada od manastira Mileševe dolazimo asfaltnim putem, a na zidine grada može se popeti strmom i uskom stazom koja je i danas ostala sačuvana još od vremena njegove gradnje.

Sahat kula

Ne zna se tačno vreme gradnje, no budući da je pominje E. Čelebija, moguće je da je podignuta još pre XVI veka. Njena starost, izgled i neuobičajeno rešenje predstavljaju nesumnjivu arhitektonsku i spomeničku vrednost.

Prilikom rekonstrukcije gradskog trga u Vakufu, došlo je do pomeranja Sahat kule na novu lokaciju, na taj način što su potpuno sačuvani gabariti i koliko je nama poznato, nije došlo do oštećenja ili promene izgleda.

Sahat kula predstavlja jedan od najinteresantnijih i najstarijih sačuvanih islamskih spomenika na teritoriji Srednjeg Polimlja. Obnovljeni satni mehanizam i otkucaji sa Sahat kule izazivaju pažnju građana Prijepolja i podsećaju na njenu vekovnu postojanost.

Ibrahim-pašina džamija u Šarampovu

Ibrahim-pašina džamija Tepeluk – ukras za glavu

To je najstarija džamija u Prijepolju. Prvi put se pominje u Putopisu Evlije Čelebije. Sagradio je Ibrahim-paša, sin hercegovačkog subaše u XVI veku. U XVIII veku u Ugarsko-turskom ratu džamija je stradala i biva obnovljena zaslugom

meštanke Baki-hanume. Groblje – mezarje pored džamije je posebno značajno i obiluje starim i bogato izrađenim nišanima od sige, kamena i mermera. Postoje: ulemanski, derviški, aginski, hadžijski, pašinski, trgovački, momački, devojački i drugi. Pored džamije su i mezari graditelja džamije – Ibrahim paše i njegove sestre Kajdafa. Nišani na njihovim mezarima, najstariji su očuvani nišani na teritoriji Prijepolja. Na mezaru Kajdafa stoji natpis „Kajdafa, kći Iskenderova, godina 1048“ (hidžretska, odnosno 1638. godina). U uglu džamije uzidan je sunčani sat „eltifa“ u položaju istok-zapad, koji je ujedno i jedini autentičan predmet iz vremena gradnje džamije.

Kula Jusovića (ruševine)

Ostaci Kule Jusovića

Nalazi se na lokalitetu Osoje - zaselak Kula, u neposrednoj blizini puta Prijepolje – Pljevlja. Reč je o ostacima nekadašnje stambeno-odbrambene kule, građene najverovatnije početkom XIX veka. Narod je sačuvao legendu o tri brata koja su u tri mesta sagradila iste kule. Objekat koji je očuvan samo delimično, građen je od kamena škrljca u donjoj zoni, a u gornjoj od ćerpiča. Nakon izvedenih arheoloških radova postoji mogućnost rekonstrukcije i obnove ovog objekta islamske arhitekture.

Ruždija - Muzej (spomenik kulture)

Današnja zgrada Muzeja. Objekat je izgrađen u vremenu 1839-1845. godine. Podignuta je za potrebe Ruždije (niže gimnazije u trogodišnjem trajanju, u kojoj se izučavaju predmeti religijskog i svetovnog sadržaja). Zgrada je adaptirana za potrebe Muzeja u kojoj je 1991. godine otvorena stalna muzejska postavka.

Čuvajući istorijsku vrednost ovog objekta i neizmenjen arhitektonski izgled, Muzej u Prijepolju u svom pečatu i memorandumu ističe da se nalazi u objektu u kome je sa radom počela prva Niža gimnazija u Prijepolju.

Muzej u Prijepolju zvanično je otvoren 15. juna 1991. godine sa stalnom muzejskom postavkom „Prijepolje u prošlosti“. Ova, veoma bogata muzejska postavka kompleksnog tipa obuhvata Odeljenje arheologije, istorije i etnologije, čiju okosnicu čine reprezentativni eksponati sa značajnog antičkog lokaliteta Kolovrat – zlatne naušnice, fibule, staklo i srednjovekovna keramika i kamena plastika manastira Mileševe i Davidovice. Tradicionalna narodna kultura ovog podneblja prezentovana je primercima nošnje, posuđa, pokućstva, ćilima, sprava i pomagala za rad s kraja XIX i početka XX veka. Svi važni istorijski datumi, bune, ratovi i migracije, prikazani raznim eksponatima, govore o burnoj istorijskoj prošlosti ovog kraja.

Muzej u Prijepolju ima status regionalnog muzeja, a realizovanim projektima na polju zaštite i velikim likovnim projektima priređenim u Galeriji, stekao je status i ugled najznačajnije kulturne ustanove Jugozapadne Srbije. Iz tog razloga poseta Muzeju u Prijepolju omogućava svim ciljnim grupama nezaboravnu šetnju kroz istoriju i upoznavanje sa civilizacijama koje su vekovima, a i danas žive na ovim prostorima: Rim, Vizantija, pravoslavlje i islam.

U novoizgrađenom delu Muzeja nalaziće se stalna postavka posvećena najpoštovanijem i najpoznatijem Prijepoljcu u svetu – košarkašu Vladu Divcu. Osvojene medalje, sportska oprema, fotografije sa košarkaških utakmica podsećaju na nezaboravnu sportsku karijeru jednog od najpoznatijih sportista u svetu.

Muzej se nalazi u centru grada, pored Gradske pijace i zgrade Opštine Prijepolje.

Slavni Prijepoljac Vlade Divac, košarkaš

Spomenik "4. decembar" (spomenik kulture od izuzetnog značaja)

Spomenik 4. decembar

Jedna od najznačajnijih bitaka u toku Drugog svetskog rata na ovim prostorima, odigrala se 4. decembra 1943. godine u Prijepolju, između nemačke vojske i partizanskih snaga. U kamenoj zgradi bivše austrougarske bolnice nalazilo se oko 400 boraca Prve šumadijske brigade, koju su iznenada napale jake nemačke jedinice. U krvavoj i žestokoj borbi, gotovo cela partizanska jedinica je bila uništena i prema podacima, tog dana u Prijepoljskoj bici poginulo je preko 400 partizanskih boraca. U istoriji je zabeleženo da je Prijepoljska bitka najteži poraz partizana u kome je u jednom danu poginulo toliko boraca. Nakon Drugog svetskog rata, na ostacima ruševina stare bolnice podignut je monumentalni spomenik vajara Lojze Dolinara, koji simboliše otpor i borbu partizana u Prijepoljskoj bici. Na bareljefima, koji su postavljeni na preostalim zidovima, simbolično je prikazan tok bitke i ispisana imena poginulih boraca.

Spomenički kompleks nalazi se pored magistralnog puta u neposrednoj blizini kamenog mosta u Prijepolju.

Memorijalni kompleks "Boško Buha", Jabuka (spomenik kulture od izuzetnog značaja)

Memorijalni kompleks „Boško Buha“, Jabuka

Jedan od najpoznatijih i najposećenijih spomen obeležja podignutih nakon Drugog svetskog rata. Posvećen je čuvenom partizanskom bombašu dečaku Bošku Buhi, koji je u toku Drugog svetskog rata poginuo na Jabučkoj visoravni. Njemu i svim poginulim partizanskim pionirima posvećen je ovaj kompleks koji su 60-ih godina XX veka podigli zajedničkim novčanim prilozima pioniri velike bivše Jugoslavije. Doživeo veliku ekspanziju 70-ih godina kada su osnovne i srednje škole imale obavezan program posete ovom memorijalnom kompleksu. Iz tog razloga, početkom 80-ih godina otvoren je muzej sa muzejskom postavkom posvećenom deci u NOB-u, koji je funkcionisao do početka 90-ih kada je došlo do raspada Jugoslavije. Od tog vremena do danas memorijalni kompleks Boško Buha na Jabuci postao je nepravedno zaboravljen i izvan školskih programa i ekskurzija. Danas se nalazi u stanju tihog propadanja, zaboravljen od države i društva, iako ima sve uslove da i danas može primiti i smestiti oko 400 posetilaca školske populacije.

Memorijalni kompleks „Boško Buha“ – Aleja heroja

Do ovog kompleksa, koji se nalazi na nadmorskoj visini od 1.300m, stiže se magistralnim putem Prijepolje - Pljevlja, pored samog auto puta.

Kuća Jusufagića (spomenik kulture)

Kuća Jusufagića

Kuća Jusufagića predstavlja tipičnu begovsku kuću ovih prostora. Građena je na brežuljku iznad centra grada, okružena velikom i prostranom baštom.

Prizemlje je zidano od kamena, a sprat u bondručnom skeletnom sistemu sa ispunom kamen-dizma. Prizemlje je služilo za boravak zimi, a na spratu se spavalo leti. Sadrži elemente hercegovačke kuće sa ovalnim čoškom. Krov kuće je na četiri vode, vrlo skladan, sa velikom strehom, pokriven ćeramidom. Sporedni izlaz na spratu omogućavao je da se kuća nesmetano mogla napustiti u slučaju neželjenih posetilaca, što je opšta odlika svih kuća tog vremena.

Od starih gradskih kuća vremenu odolevaju i Kuća Šećeragića, Kuća Čičića, Kuća Špirtovića, Kuća Bišića, Kuća Musabegovića, Kuća Mušovića, Kuća Čuzovića. . .